

ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ — спеціалізований вид лісогосподарської діяльності, що об'єднує комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення **лісового господарства**, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу **лісу**, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України. Л. передбачає відновлення у встановленому порядку меж території ліс. фонду України і визначення його внутр.-госп. організації; виконання відповід. топогр.-геодез. робіт і спец. картографування лісів; інвентаризацію ліс. фонду України з визначенням пород. та вікового складу деревостанів, їхнього стану, якіс. і кількіс. характеристик ліс. ресурсів; виявлення деревостанів, що потребують рубок, з метою поліпшення якіс. складу лісів; обґрунтування поділу лісів на категорії залежно від осн. їхніх функцій, розрахунк. лісосіки, обсягів використання ін. видів ліс. ресурсів; визначення обсягів робіт щодо відновлення лісів і **лісорозведення**, охорони лісів від пожеж, захисту від шкідників і хвороб, ін. лісогосп. заходів, а також порядку і способів їхнього проведення; ландшафтні, ґрунт., лісотипол., лісобіол. та ін. обстеження і дослідж. ліс. природ. комплексів; виявлення типових та унікал. природ. комплексів, місць зростання та оселення рідкіс. видів тварин. і рослин. світів та видів, що перебувають під загрозою зникнення і підлягають заповіданню; упорядкування мислив. угідь; забезпечення держ. обліку лісів і держ. ліс. кадастру; проведення н.-д. робіт з метою забезпечення науково обґрунтованого використання ліс. ресурсів, охорони, захисту та відтворення лісів; складання проектів організації і розвитку ліс. господарства та здійснення автор. нагляду за їхнім виконанням; участь у розробленні програм охорони, захисту, використання та відтворення лісів; ведення моніторингу лісів тощо. Л. є обов'язковим на всій тер. України, його здійснюють держ. лісовпорядні експедиції Укр. проект. лісовпоряд. вироб. об'єдн. за єдиною системою в порядку, встановленому Держ. агентством ліс. ресурсів України за погодженням з Мін-вом охорони навколиш. природ. середовища України. У лісах, що перебувають у держ. власності, Л. проводять за рахунок коштів держ. бюджету, у лісах комунал. власності — місц. бюджету, у лісах приват. власності — за кошти їхніх власників. У матеріалах Л. подають якісну і кількісну характеристику кожної ліс. ділянки, комплексну оцінку ведення ліс. господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проекту організації та розвитку ліс. господарства відповід. об'єкта Л. Проект організації та розвитку ліс. господарства передбачає

його екологічно обґрунтоване ведення і розробляється відповідно до нормат.-правових актів, що регулюють організацію Л. У цьому проекті визначають і обґрунтовують осн. напрями організації і розвитку ліс. господарства як об'єкта Л. з урахуванням стану та перспектив екон. і соц. розвитку регіону. Затверджені матеріали Л. є обов'язковими для ведення ліс. господарства, планування і прогнозування використання ліс. ресурсів.

За цільовим призначенням Л. поділяють на базове (первинне і повторне) та спец. види обстеження. Тех. основою для всіх видів є матеріали аерофотозйомки. Первинне Л. застосовують для об'єктів, які організовують. При цьому, як правило, лісовпорядні роботи виконують у розширеному обсязі, оскільки матеріали, необхідні для якіс. проведення Л., не існують. Повторне впорядкування призначають після закінчення терміну дії проекту, складеного поперед. Л. Під час повтор. впорядкування здійснюють повний обсяг лісотаксац. робіт і складають новий проект організації ліс. господарства. Базове Л. проводять раз на 10 р. У 90-х рр. 20 ст. в Україні у лісовпорядну практику введено безперервне Л. Його мета — фіксування щоріч. поточ. змін у ліс. фонді. Завдяки цьому міжревізій. період можна продовжити до 15-ти р. У разі необхідності призначають спец. види обстеження. Напр., під час організації нац. парків, ліс. заповідників поряд з базовим Л. здійснюють ґрунт.-типол. обстеження, а в р-нах стихій. лих (буреломи, обледеніння, ліс. пожежі тощо) — встановлення сан. стану ліс. масивів. Л. проводять за двома розрядами, причому у межах одного об'єкта для окремих частин його можуть проводити за різними розрядами залежно від інтенсивності ведення ліс. господарства і використання ліс. ресурсів та госп. цінності лісів. За другим розрядом (з вищим ступ. точності і детальності обстежень, більшою глибиною і повнотою розроблення плану організації і розвитку ліс. господарства в об'єкті впорядкування), як правило, проводять в особливо цінних ліс. масивах, у лісах нац. природ. парків, насел. пунктів, зелених зон навколо насел. пунктів та пром. підприємств, зон округів сан. охорони лікув.-оздоров. територій, у держ. захис. ліс., полезахис. смугах та у лісах спец. цільового призначення. В ін. категоріях Л. здійснюють за першим розрядом. Принципи розрахунку використання ліс. ресурсів (деревини) визначають методи Л. Нині осн. методом Л. в Україні є метод класів віку, за яким таксац. виділи за визначеною спільністю ознак групують у госп. секції, що відповідають госп. призначенню лісів. Останнім часом все більше площ ліс. фонду впорядковують ділянковим чи комбінованим

(шляхом поєднання методів ділянкового та класів віку) методом. Протягом тривалої історії Л. використовувало метод поділу на лісосіки, періодні методи, методи нормал. запасу, метод безперерв. Л., метод ділянкового господарства, метод контролю поточ. приросту.

Розвиток методів Л. пов'язують з іменами Г.-Л. Гартіґа (на поч. 19 ст. для лісів Пруссії запропонував періодно-масовий метод) та Г. Котта (для лісів Саксонії розробив періодно-площин. метод). Метод класів віку 1888 обґрунтував А. Рудзькой, а лісовпоряд. інструкцією М. Орлова (1911) цей метод у поєднанні з періодним за-

проваджено у практику. Нині вагомий внесок у розвиток Л. роблять науковці Нац. лісотех. університету України (Львів), Нац. університету біоресурсів та природокористування України (Київ), Укр. НДІ ліс. господарства і агролісомеліорації (Харків).

Рекомендована література

1. Гірс О. А., Новак Б. І., Кашпор С. М. Лісовпорядкування: Підруч. К., 2004.

С. І. Миклуш

Бібліографічний опис:

Лісовпорядкування / С. І. Миклуш // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-55699>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).